

emcdda.europa.eu

SANTRAUKA — PASIRINKTA TEMA SU NARKOTIKAIS SUSIJĘ NUSIKALTIMAI. BAUSMIŲ SKYRIMAS IR KITOS PASEKMĖS

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras
2009 m. metinė ataskaita „Narkotikų problema Europoje“
Neskelbti iki 2009 11 05 10 val. Vidurio Europos laiku

Ižanga

Šioje „Pasirinktoje temoje“ pirmą kartą apžvelgiamos įvairiose Europos Sąjungos šalyse narkotikų kontrolės įstatymų pažeidėjams skiriamos bausmės⁽¹⁾. Nagrinėjant praėjusių metų statistinius duomenis šioje ataskaitoje siekiama atsakyti į klausimą: kokia labiausiai tikėtina nusikaltėlio, kurį policija sulaikė už narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimą, susijusį su narkotikų vartojimu, laikymu, platinimu ar prekyba jais, sulaikymo pasekmė?

Bausmių skyrimas narkotikų vartotojams ir prekyviams

- 17 šalių atskirai nurodė duomenis apie bausmes, skirtas už narkotikų vartojimo nusikaltimus, ir duomenis apie bausmes, skirtas už nusikaltimus, susijusius su jų platinimu.
- 13 iš 26 šalių narkotikų kontrolės įstatymų pažeidėjams už narkotikų vartojimą skirtų bausmių rūšis atskyrė nuo bausmių, skirtų už narkotikų platinimo nusikaltimus (pvz., laisvės atėmimą, baudas, viešuosius darbus).

Bylos nutraukimas

- Dvylika šalių nurodė tikslų oficialiai arba neoficialiai policijos arba prokuratūros nutrauktų bylų skaičių, o penkios – tik apytikslus tokių bylų skaičius. Aštuonios šalys visiškai neužsiminė apie tokius „nereikšmingus“ rezultatus.
- Šešių šalių statistinių duomenų orientacinis palyginimas parodė, kad narkotikų kontrolės įstatymo pažeidimų, apie kuriuos buvo pranešta ankstesniaisiais metais, palyginti su tais, apie kuriuos nėra pateiktų duomenų, procentinė dalis gali svyruoti nuo 25 iki 90 %.

Skirtų bausmių rūšys

- Už narkotikų vartojimo nusikaltimus **Čekijoje, Danijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Latvijoje ir Nyderlanduose** dažniausiai buvo skiriamos baudos, **Lenkijoje ir Kroatijoje** – laisvės atėmimas lygtinai. **Italija, Austrija, Portugalija, Slovakija ir Jungtinė Karalystė** savo ataskaitose daugiausia nurodė apie pateiktus įspėjimus arba nutrauktos bylos atvejus.
- Daugelio narkotikų vartotojų, kuriuos sulaiko policija, bylos nepasiekia teismo, bet ta nedidelė pažeidėjų, kuriuos teismas nubaudžia už narkotikų vartojimą ar laikymą, grupė keliauja tiesiai į kalėjimą. Dalies tokių teismo sprendimų priežastis – dažni narkotikų nusikaltimų padariusių asmenų recidyvai (turimais neišsamiais duomenimis, recidyvistais tampa iki 60 % pažeidėjų).

(¹) Duomenų palyginimo tikslumą riboja vartojamų apibrėžčių ir terminų, duomenų rinkimo sistemų ir statistinių vienetų bei jų skaičiavimo taisyklių skirtumai. Išsamius duomenis galima rasti „Pasirinktoje temoje“ ir internete pateikiamame jos priede.

- Už narkotikų platinimo nusikaltimus dažniau nei kitos baudmės buvo skiriamas laisvės atėmimas. **Čekijoje, Vokietijoje, Portugalijoje ir Slovakijoje** dauguma laisvės atėmimo bausmių skirtos lygtinai. Dviejose valstybėse narėse (**Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje**) daugiau kaip 10 % nuteistųjų už narkotikų platinimą buvo paskirta viešųjų darbų.
- Ataskaitos, kuriose nacionaliniai duomenys pateikti jų neskirstant pagal pažeidimų rūšis ir palygintas už visus pažeidimus skirtų įvairių bausmių santykis, akivaizdžiai parodė, kad **Airijoje, Liuksemburge, Vengrijoje ir Švedijoje** dažniau buvo skirtos baudos, o ne laisvės atėmimas lygtinai, kuriuo už susijusius nusikaltimus su narkotikais **Bulgarijoje ir Rumunijoje** bausta dažniausiai.
- Trijų šalių, turinčių panašias teisine sistemas, kultūrą ir vartojimo įpročius, palyginimas: **Suomijos** ataskaitoje nurodyta mažiausia už smulkus su narkotikais susijusius nusikaltimus skirtos laisvės atėmimo atvejų dalis, tuo tarpu **Švedijoje** laisvės atėmimas, neatidedant bausmės vykdymo, dažniau skirtas už sunkesnius nusikaltimus, o **Norvegijoje** dažniau bausta skiriant viešuosius darbus.
- Tik **Airijos, Vengrijos, Nyderlandų, Lenkijos ir Jungtinės Karalystės** ataskaitose nurodyta, kad šiose šalyse dažnai už su narkotikais susijusius nusikaltimus skiriama viešųjų darbų – daugumos šalių narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimo pasekmių ataskaitose šios rūšies baudmės minimos labai retai.

Skirtų bausmių dydis

- Trylikla šalių pristatė duomenis apie laisvės atėmimo trukmę, nors šie duomenys ne visais atvejais pateikti tokiu formatu, kad juos būtų galima tiesiogiai palyginti. Kai kurios mažesnės šalys pristatė duomenis apie visas pavienes per metus skirtas bausmes, o didesnės šalys pateikė duomenų apie šių bausmių vidurkius.
- Vidutinė laisvės atėmimo už su narkotikų laikymu susijusius nusikaltimus trukmė įvairiose šalyse svyravo nuo vieno iki 29 mėnesių.
- Vidutinė laisvės atėmimo už narkotikų platinimą trukmė svyravo nuo vieno mėnesio už nedidelio narkotikų kiekio pardavimą iki 38 mėnesių už rimtus su narkotikų prekyba susijusius nusikaltimus.
- Ilgos trukmės laisvės atėmimas buvo skiriamas palyginti retai. Statistiniai duomenys patvirtina hipotezes, kad Europoje yra nedaug „narkotikų magnatų“ ar „centrinių figūrų“ ir kad juos sunkiau nubausti nei smulkesnius, geriau matomus narkotikų prekeivius.

Su nusikaltimais susijusių narkotikų rūšys

- Narkotikų, už kuriuos skirta baudmė, rūšis nurodyta tik **Čekijos, Kipro, Nyderlandų, Portugalijos, Slovakijos ir Jungtinės Karalystės** ataskaitose. Vis dėlto šie negausūs statistiniai duomenys rodo, kad vidutinė baudmės trukmė skyrėsi pagal narkotikų rūšį net ir tose šalyse, kurių įstatymuose visų narkotikų atveju taikomos tos pačios sąlygos. Tai leidžia manyti, kad teismai supranta įvairių rūšių narkotikų daromos žalos ir su jais susijusios padėties rimtumo skirtumus ir ne tik tuos, į kuriuos atkreipiamas dėmesys teisės aktuose.

Siuntimas gydyti arba konsultuoti

- Nors Europos valstybių politikai vieningai pritaria, kad narkomanus reikia gydyti, o ne bausti, 14 iš 26 šalių nepateikė statistinių duomenų apie tokią sulaikymo pasekmę.
- Jei nebus skaičiuojami žmonės, kuriems pradėtas taikyti gydymas, nebus galima apskaičiuoti sėkmingo gydymo atvejų procentinės dalies, o tai padaryti yra labai svarbu rengiant politikos strategijas.

Galima vertinimo priemonė

- Naujajame ES kovos su narkotikais veiksmų plane valstybės narės raginamos „užtikrinti nuolat atliekamą kovos su narkotikais politikos vertinimą“. Proceso vertinimas nagrinėjant statistinius duomenis

apie bausmių taikymą ir kitas pasekmes būtų gan paprastas, bet itin svarbus žingsnis atliekant šį nuolatinį vertinimą. Tai suteiktų galimybę šalims suprasti, kaip dauguma nusikaltėlių palieka baudžiamojo teisingumo sistemą ir jie tai daro naudodamiesi įstatymų leidėjų numatytais ar kitais keliais. Šis vertinimas taip pat padėtų išaiškinti sistemos poveikumą ir veiksmingumą.